

MERHÄŠITTEE TIINGÄ

1

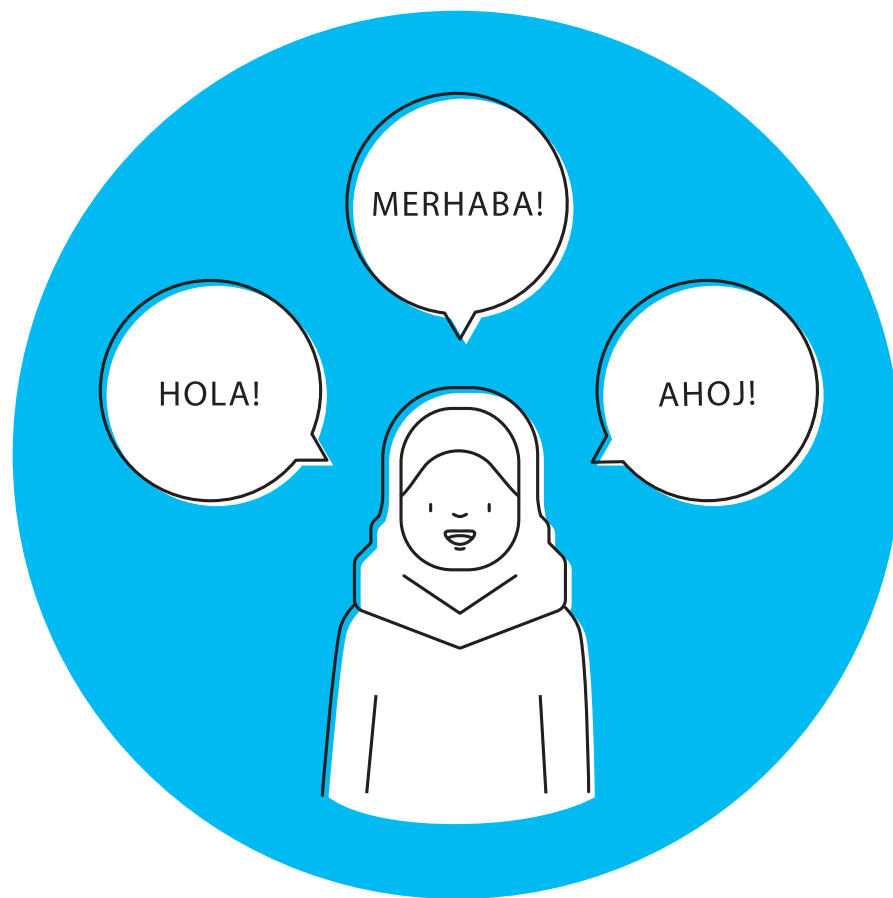
Toollâđ uáppeiguin peeivi tâi oho, kuás uáppeeh pyehtih škoovlân monnii olssis merhâšittee tiingâ tâi kove tiingâst. Pyehtivetted iärvádállâđ, kiäs tiingah kuleh. Jyehi uáppee muštâl tiingâst já tast, mondiet tot lii sunjin tehálâš. Pyehtivetted meiddei vâldid vyeimikuvviđ tingâiguin.

MÁTTÁÁTTÄLLÄĐ JYEHİ MÁNUPPAJE TIJME ALGÄTIERVÄTTÄS MONNII UĐĐÄ KIELÄN

2

Máttááttällâđ jyehi mánuppaje tijme algätiervättäs monnii kielân. Luuhâmpaje loopâst puohah láá oppâm tiervättäs love uđđâ kielân.

PUĐÂLDIĐ ŠKOOVLÂ TIÁTUKOOLBÂID SIERÂ KIELÁID

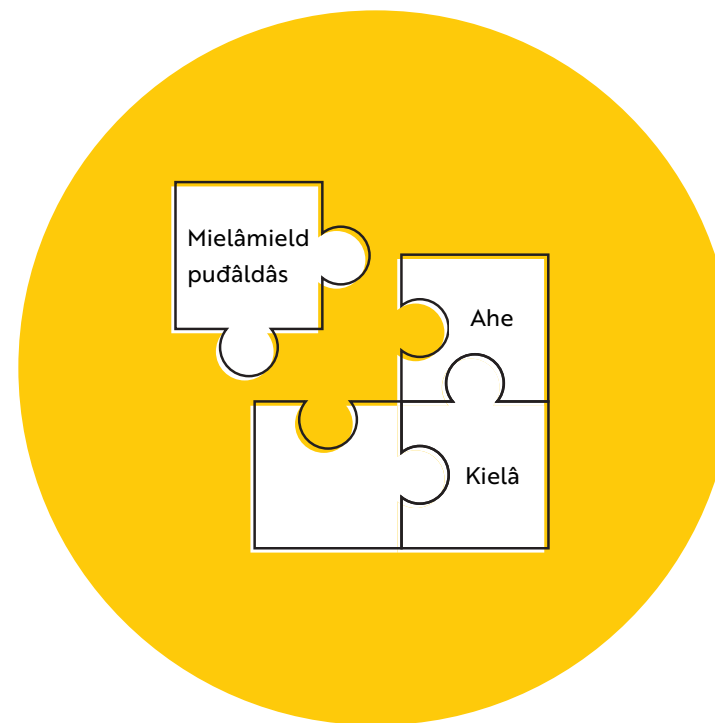
3

IDENTITEETPITTÁSPELLÂ

4

Rähtid juávhoiin identiteetpittáspeelâ.
Smiettâđ, mii taħa juáhháást ohtâgâs.

JUHLEH

5

Tain hárjuttássáin puáhtá pyereest ravkkáđ uáppeid fáádán já toos, maid sij jo tietih fáádást. Hárjuttás puáhtá kevttiđ, ko oppum fáddá kiárduduvoo.

Toohâđ fáádást nuvt maŋgâ koččâmuš ko luokkaast láá uáppeeh. Jyehiđ uáppeid koččâmušpáparijd já ton maŋa pieijâđ muusik čuoijâđ. Uáppeeh väzzih luokkaast, ko muusik čuájá já uáppeeh okeh paarâ, ko muusik nohá. Kuohtuuh koijâdeh koččâmuš nubijnis vuáruľuvâi já soi smiettâv oovtâst vástádâsâid koččâmuššâid. Paje nuuhâm maŋa uáppeeh-uv pyehtih utkáđ koččâmuššâid nubijdis.

DIVED

buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

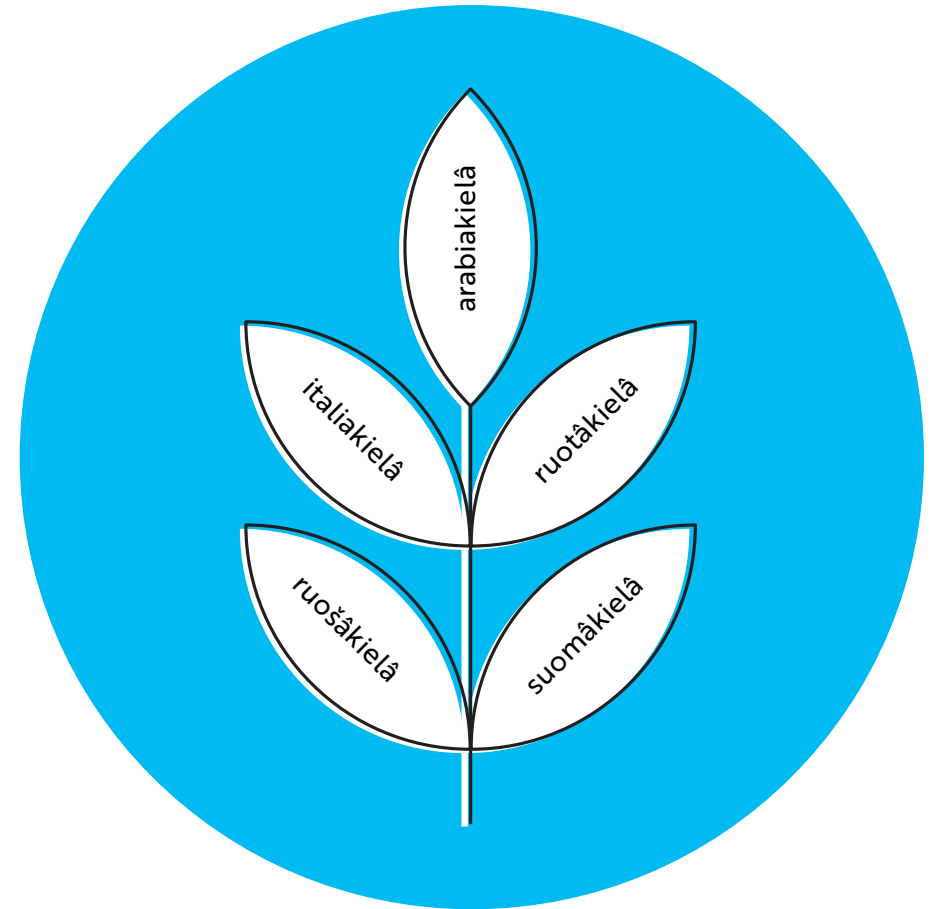

KuTiMat

MAID KIELÄID LUOKKAAST SÁRNUH?

6

Moh kielah luokkaast sárnojuh? Ráhtid juávhust sarnum kielâin poster, mon häämih uáppeeh uázžuh jiejah valjid. Poster puáhtá leđe ovdâmerkkân kielâkaatâ, kielâmeerâ, kielâmuorâ tai kielâalme. Pieijâđ poster uáinusân.

DIVED

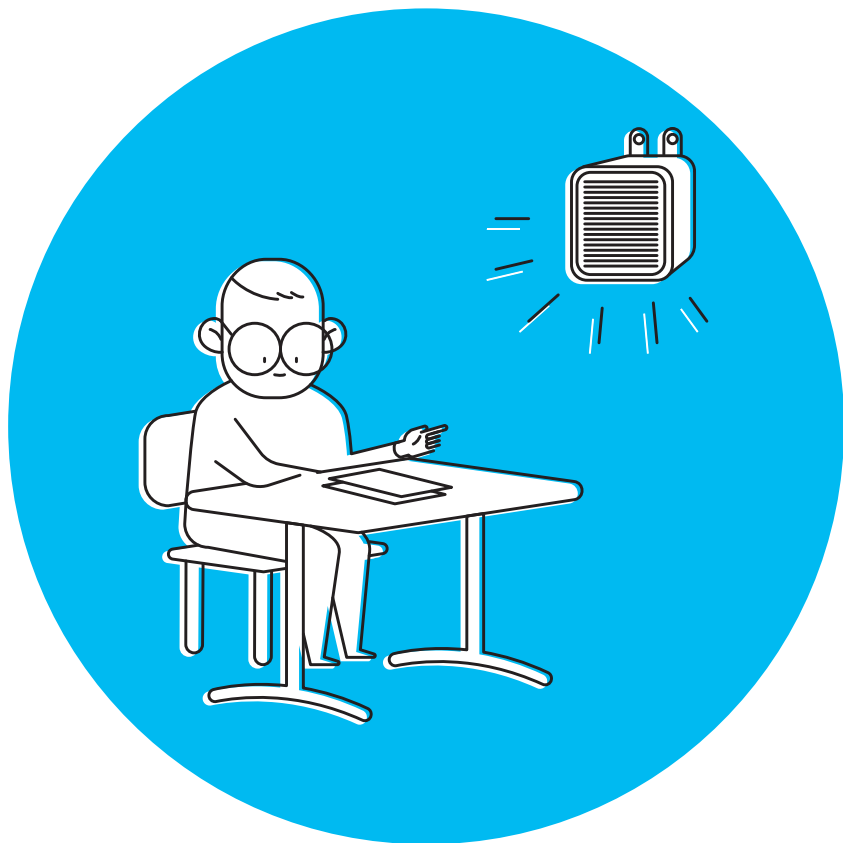
buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

EUROOPLIJ KIELÄI PEIVI LII 26.9.

7

Eurooplij kieläi peivi lii 26.9. Porgâđ oho äägi uáppeiguin já pargeiguin kulluuttâsâid jieškote-uv kielân. Ko kulluuttâs puátá, smiettâđ juávhoin, mii kielâid tot lâi. Iberdij-uv kiinii, maid kulluuttâsâst ettii? Kulluuttâsah pyehtih leđe táváliih, škoovlá aargân lahtojeejee viestah.

KALLE KIELÄ TII ŠKOOVLÄST SÁRNUH?

8

Lasettiđ jieijâđ škoovlá nettisijđoid tai eres viestâdemuálán tiäđu tast, kalle kielâ škoovlást sárnuh. Tiätu puáhtá leđe teevstâ, kove, video tai liinjâ häämist.

VIJSES CEELHÂRÁIDU

9

Valjid mon peri oppâamnâs kirjeest, tiätukirjeest tai neetist ceelhârááidu, mii lahtoo oppâmnáál fáádán. Savâstállâđ ceelhârááidust, nuuvt ton siskáldâsâst ko kielâst-uv, 15-20 minuttid. Savâstállâm puáhtá algáttid kojjädmáin: Maid uáináh ceelhârááidust?

Puohporree vuorâččasâst láá pyereeb máhđulâšvuodáh cevziđ täälvi paijeel ko maŋgá eres päikkiloddeest.

DIVED

buokál gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

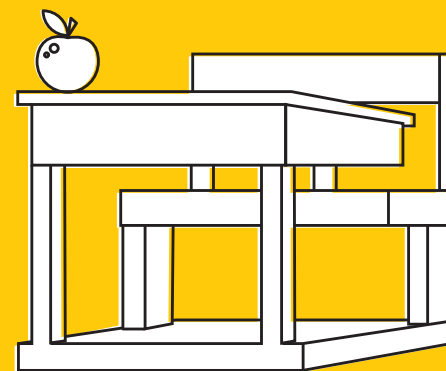

KuTiMat

ŠKOOVLÂ STOOVLIH

10

Tarkkuustállâđ škovlârakânâs stoovlid. Maggaar stoovlis sierâ soojijn já sierâ ulmuin láá? Kost láá enâmus stoovlis, kost iä lah stoovlis? Mon stuárráh ja mon hámásiih stoovlis sierâ ulmuin láá aanoost? Tutkáđ meiddei, maggaar stoovlis škoovlâin lijjii tovlle já maggaar stoovlis škoovlâin láá olgoenâmijn. Nabai magareh puátteeäigi škoovlâ stoovlis láá uáinid?

DIVED

buokál gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

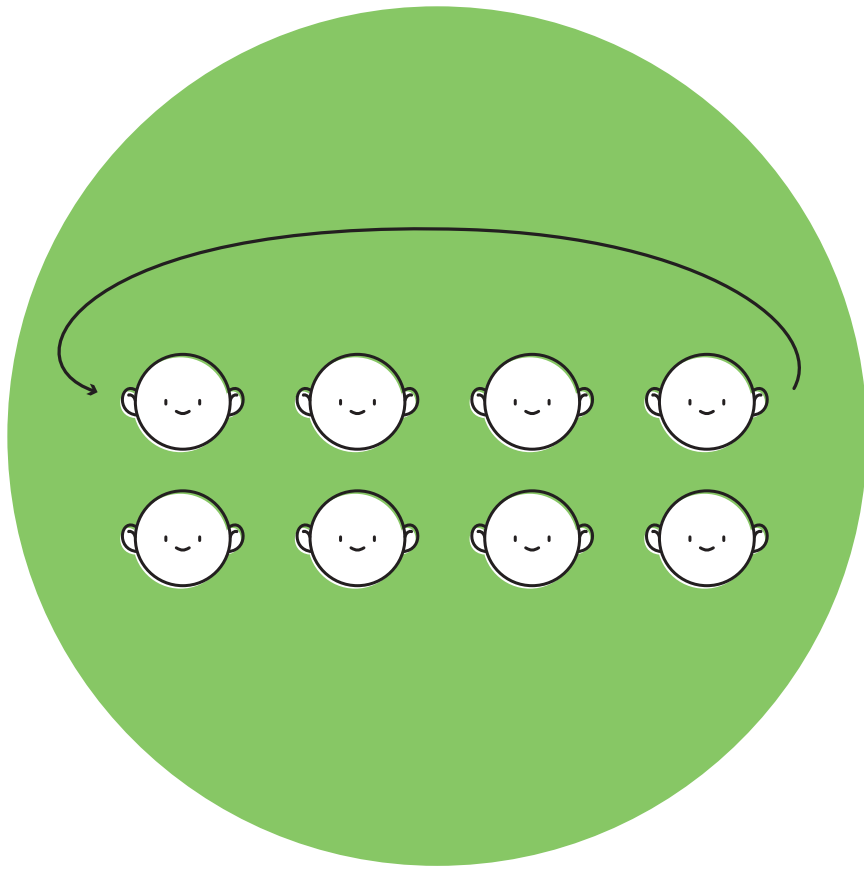

KuTiMat

SAVÂSTELLE RADDALÂSAH

11

Ornijduđ kyevti raddalâsân nuuvt, ete juáhháást lii paarâ jieijâs puotâ. Savâstálmist puáhtá ovdâmerkkân hárvuttállâđ dialog tâi savâstállâđ tast, maid oppim onne – máhđulâšvuodâin ij lah meeri. Savâstállâđ paaráin ton rái ko máttáátteijee addel meerhâ, já talle molsođ paarâ. Nubbe raddalâs oro sajestis, ko vist nubbe liihâđ. Raddalâs keejist leijee uáppee sirdâšuvá raddalâs nube kiäčán.

6.11. LII RUÁTÁLÂŠVUODÂ PEIVI

12

Kuldâliđ juávhoiin Modersmålet sâng já jurâdiđ pirrâ škoovlâ já ton aldapirrâs - Maid ruotâkielâlii tij kavnavetted?

KUÁVLUKIELÂI JÁ KIELÂI ČUOVÂKOVEPEIVIKIRJE

13

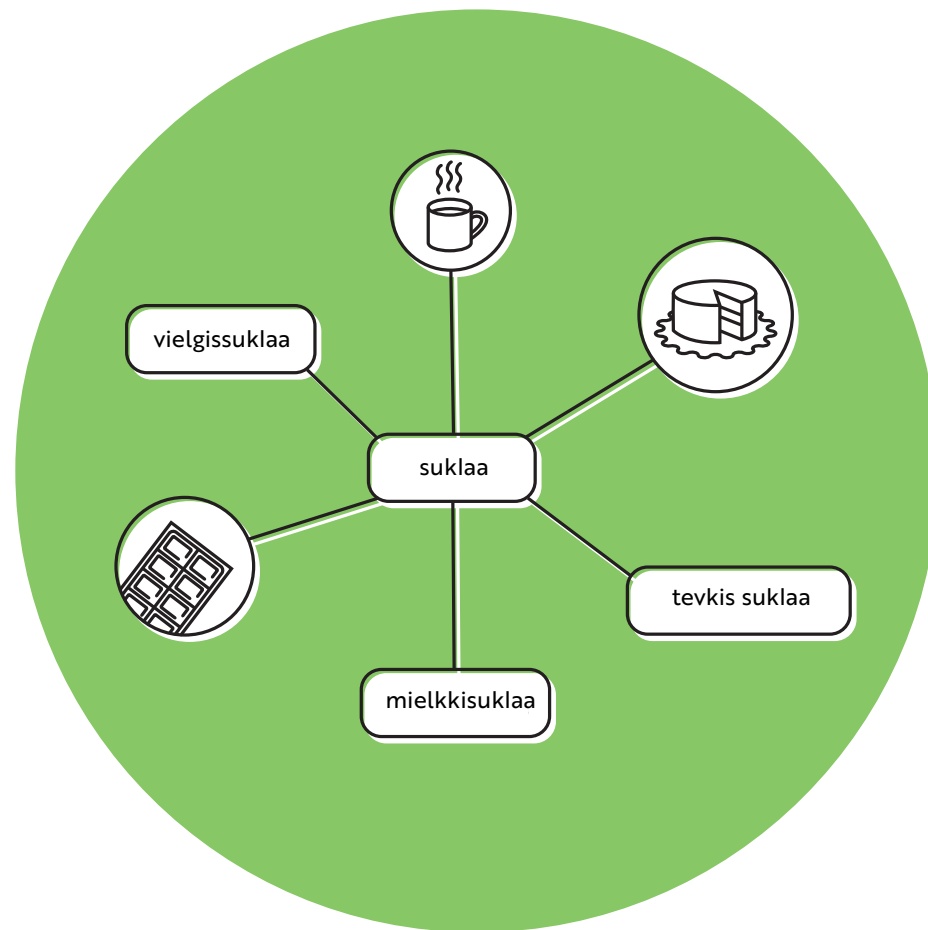
Rähtid juávhoín čuovâkovepeivikirje peeivi äägi kevttum kielâin já kuávlukielâin. Pyehtivetted kuvvid meiddei jieškote-uvlágán kielâkevttimtiilijd, ovdâmerkân viestâ vuolgâtem. Čuovâkovepeivikiirján puátá kove lasseen čielgiittâs tast, maggaar kielâkevttimtile kooveest lii. Čuággiđ kuvviđ luoka ohtâsii čuovâkovepeivikiirján digitaallii palvâlusvuáđun.

TUÁVÁDÂHKÁRTTÁ

14

Hárjuttállâđ tuávádâhkáartá ráhtim uáppeiguin. Uáppeeh uázžuh valjid juávhuin, mon fáádást sij ráhtih tuávádâhkáartá. Ko fáádá uázžu valjid jieš, hárjuttállâm lii motivistee. Huámásiđ, ete tuávádâhkáartá puáhtá iäláskittiđ meiddei kuvijguin.

KULTTUUR JIENÄVÄÄRI

15

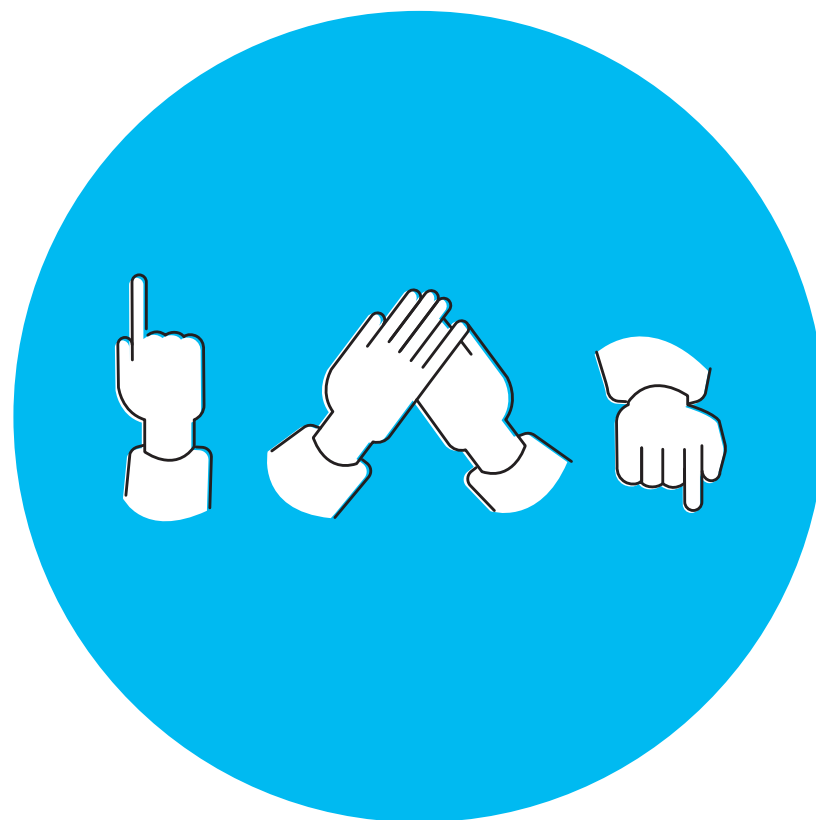
Savâstállâđ juávhoín kulttuurij pirrâ jienâvârikove iššijn. Moh ääših kulttuurijn láá uáinusist? Ko lepped ráhtám listo kulttuurij uáinojeijee aášijn, sárnuđ kulttuurij uáinimettumis aášijn, moh láá ohtâvuodâst kulttuur uáinojeijee oosijd. Kulttuur uáinimettumis uásih láá ovdâmerkkân áárvuh, ibárdâsah já oskomušah.

MÁTTÁÁTTÁLLÄĐ JUÁVHOIN SEVIMIJD

16

Máttááttállâđ juávhoín sevimijd. Ovdâmerkkân ucâmáin suomâkielân “viittomakielen alkeet” kávná oonâid seevimkielâ máttááttálmân.

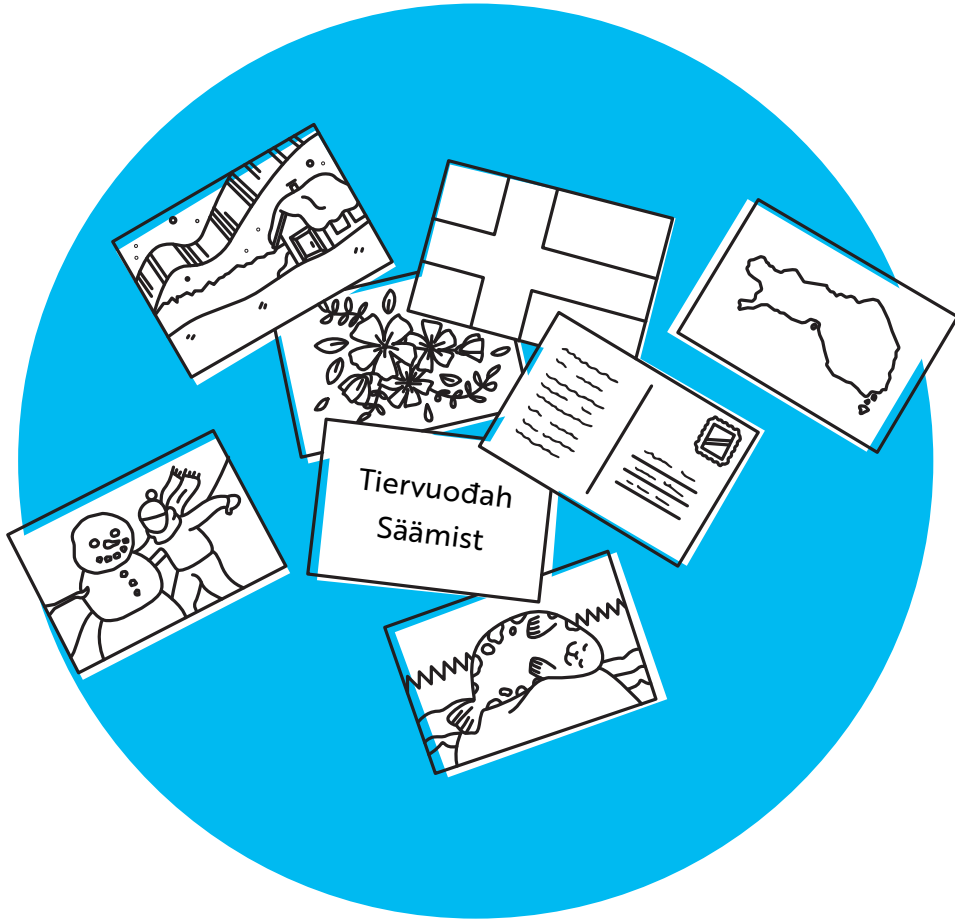

Máttivetteđ-uv kiäčudiđ, maid seevim meerhâš?

VUOLGÂT JUÁVHUINÂD POSTÂKOORTÂID OLGOENÂMÁID

www.postcrossing.com

RAAJIID RASTELDITTEE PROOJEKT

Porgâđ juávhoiin oppâamnâsraajij rasteldittee proojeekt. Proojeekt puáhtá leđe ovdâmerkkân maangâkielâlii já -kulttuurlii mälistemkirje čuággim, škoovlâ tâi luoka maangâkielâlii oovdânpyehtimvideo ráhtim tâi maangâkielâlii pitá nuottim já koreografia ráhtim.

FRAYER MIINSTÂR

Sánáduv oppâm miinstâr tuáimá mon peri oppâamnâsist. Uáppeeh tevdih minstâr oovtâst šledgâlii vuáduv teikâ viihkon. Uáppeeh okeh väljejum amnâsist olssis uđđâ saaniid já okeh toid miäruštállâm, synonym sehe utkeh ceelhârááidu, moos sääni heivee, já okeh tâi sárguh kove. Juávhust uáppeeh pyehtih jyehid ovdâsvástádâs jieškote-uv hárvuttâsâin. Uáppeid puáhtá meiddei jyehid kielâoccei juávhoid, moin lii pargon lasettiđ minstârân 2–5 uđđâ sääni jyehi peeivi. Oho loopâst puáhtá toollâđ tiätukišto saaniid pirrá.

MAAILM KULTTUUREH

Smiettâđ uáppeiguin, mii jieškote-uv kulttuuriijn lii ohtâsâš adai universaal. Suogârdállâđ ton maŋa, lâš-uv toin ohtâsâš aasijn kuittâg mottoom iäru.

Ovdâmerkkân tiervâtemm lii universaal, mutâ tiervâtemmäävih láá ereslágáneh eres kulttuuriijn. Tiervâtemmäävih láá jieškote-uvlágáneh meiddei kulttuuriij siskiibeln.

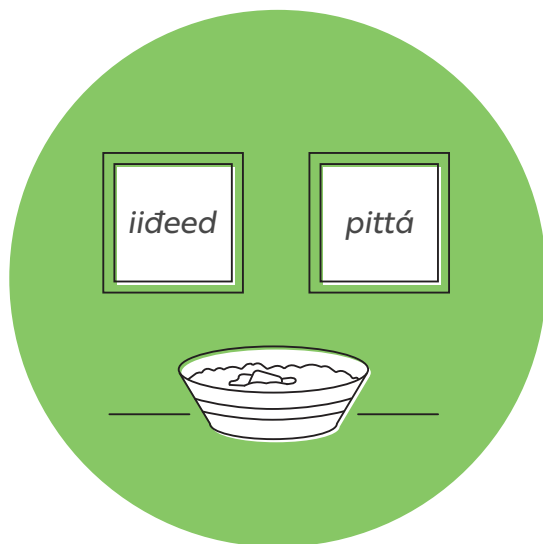
UUSÄ PAARÄ

21

Uusä paarä -hárjuttásast kalga uuccâđ paarä, kiäst lii jieijäs laapun suáppee lappu. Hárjuttás suápá nuuvt kielâi ko siskáldâs-uv máttááttálmân.

Ovdâmerkkâ:

1. Räähti koččâmuš- já vástádâslaapuid fáádást, mii kiedâvuššoo oppâtiijmijn.
2. Jyevi piälán luoka uáppeid koččâmušlaapuid já nube piälán vástádâslaapuid.
3. Uáppeeh kolgáčcii kavnáđ jieijäs koččâmušan suáppee vástádâs tâi jieijäs vástádâsân suáppee koččâmuš liihâdmáin já nubijdiskuin savâstálmáin.
4. Ko uáppeeh láá kavnáđ jieijäs paarâid, sij čäälih fáádást uđđâ koččâmuš.
5. Uáppeeh loheh lapuidis já uđđâ koččâmušâs iärásáid.
6. Muulsâiävtulávt laapuid puáhtá siävuttiđ uđđâsist já paarä kalga uuccâđ uđđâsist.

DIVED

buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

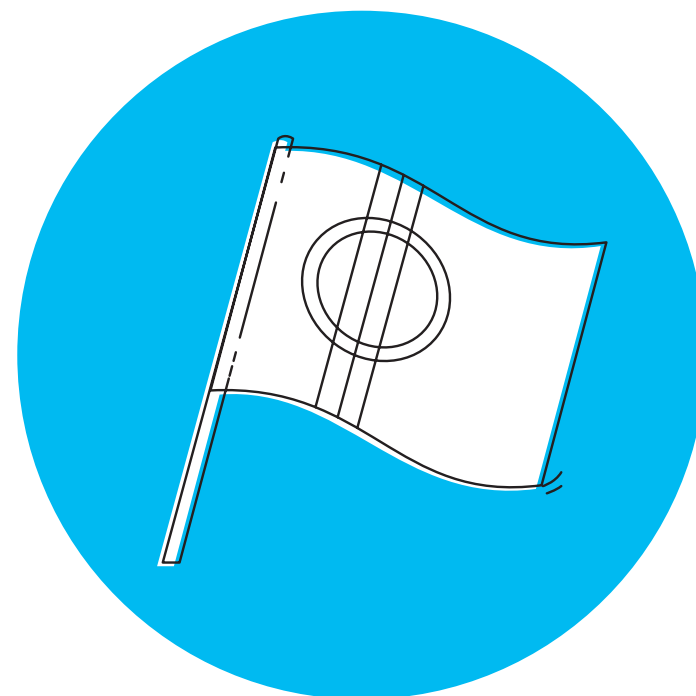
SÄMMILIJ AALMUGPEIVI LII 6.2.

22

sanosesaameksi.yle.fi

Juhlođ aalmugpeeivi juávhuinâđ já máttááttállâđ sâmikielâ.

Tiettih-uv, ete säämi liipu ruopsis riegispeeli kowee piäiváá já čuovjis riegispeeli vist máánu?

DIVED

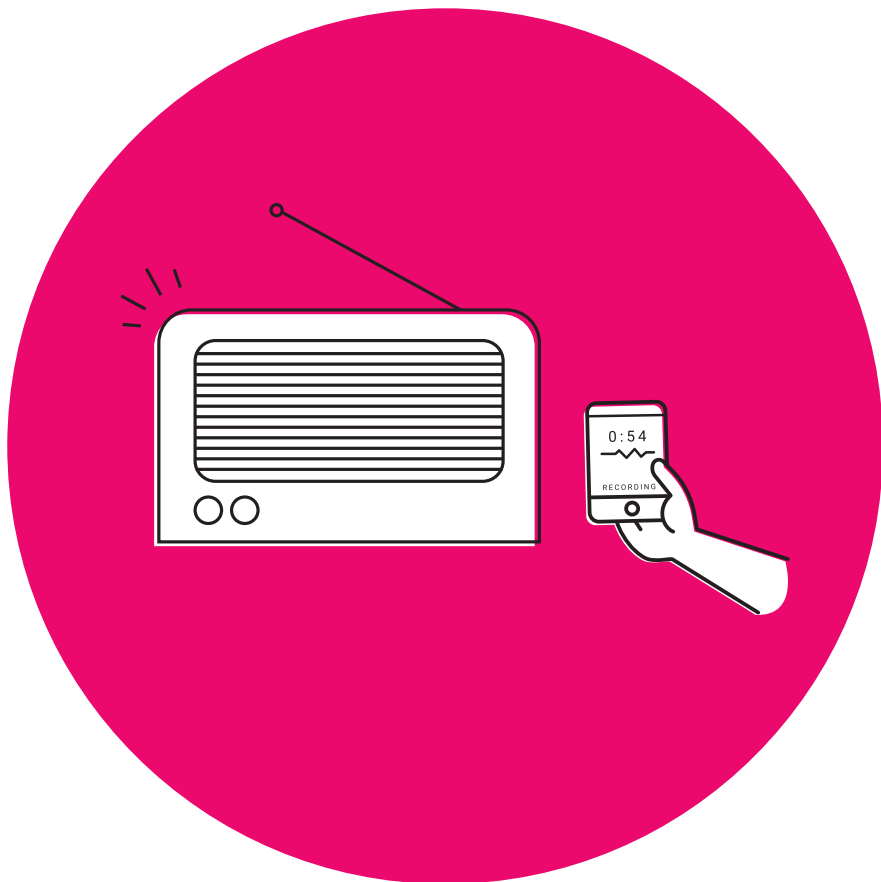
buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

MAID KIELÂID KAAVNAH PÄIHISTÂD?

Kaavnah-uv päihistâd paijeel love sierâ kielâ? Vâldidâ tuodâstussân kuvviyd tâi paddidâ kavnum kielâid.

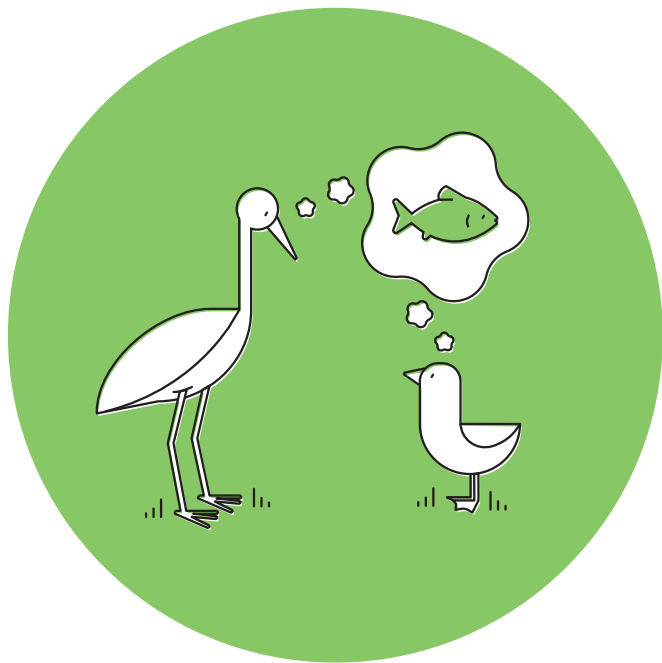

KALEVALA JÁ SYEMMILII KULTTUUR PEIVI LII 28.2.

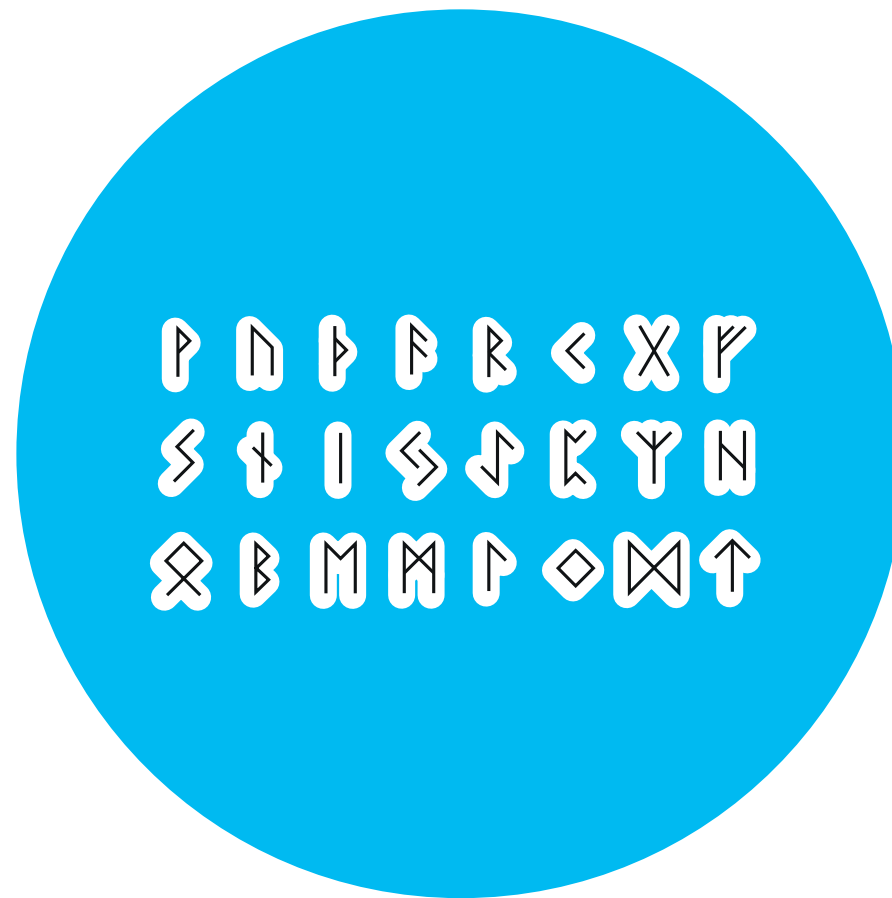
AAŠIJ VIÄRDÁDÁLLÂM – VENN-DIAGRAM

Diagram puáhtá anneed kyevti ääši viärdádálmân, ovdâmerkkân stuorrâkaavpug já táálunkuávlu, mainâs kyevti persovn, kyevti kielâ tâi kesiluudij já päikkiluudij verdidmân. Diagrammáin puáhtá pyehtiđ uáinusân aašij iäruid já oovtálágánvuodâid. Diagrammist puáhtá meiddei puđâldiđ plaakaat luoka siäinán.

SÁÁRNUH-UV JYELGIPÁÁLU TÂI RUBY?

Rähtiđ uánihis čuákánkiäsuid jieškote-uv kielâi pIRRâ, moi spesialmätteeh kávnnojeh tii juávhust.

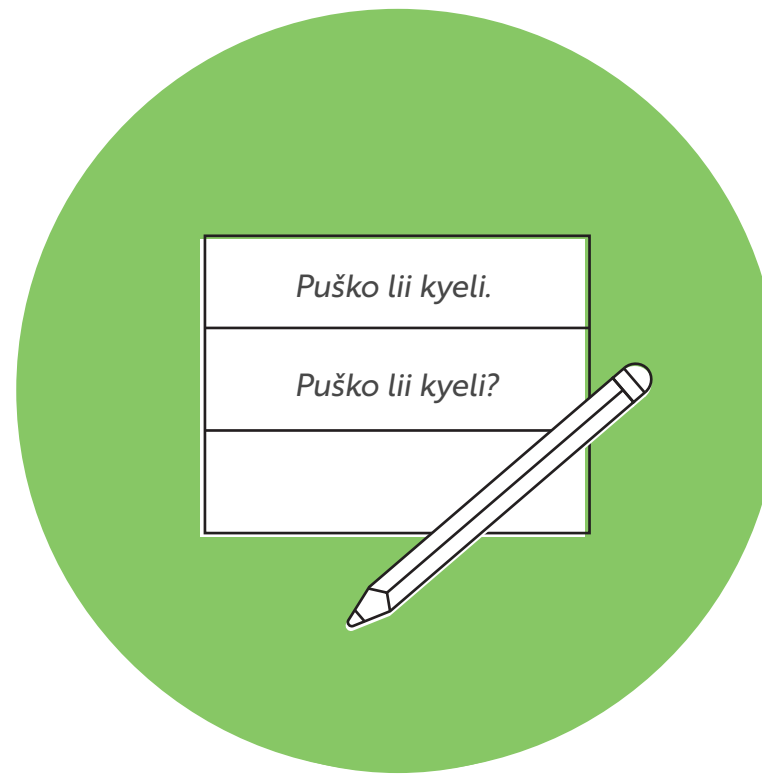
TIETTIH-UV ETE TUST LÁÁ OVDÁVUOIGÂDVUOĐAH?

Rähtiđ oovtâst hárjuttâs, mii rávkká jurdâččid vääldi já ovdâvuoigâdvuođai pirrâ. Máttáatteijee piäjä luoka oovdân lyenilite já addel jyehi uáppei jurmálum pááppárpitá. Pargon lii leggistid pááppár lyeniliitán jieijâs čokkámsaajeest. Luoka ovdiibeln čokkájeijee uáppein láá-uv pyereeb máhđulâšvuođah teividiđ ko maajaabeln čokkájeijein. Maajaabeln-uv puáhtá teividiđ, mutâ tot váatá eenâb roččoom. Hárjuttâs lii šiev laidiittâs savâstálmân vääldi já ovdâvuoigâdvuođai pirrâ.

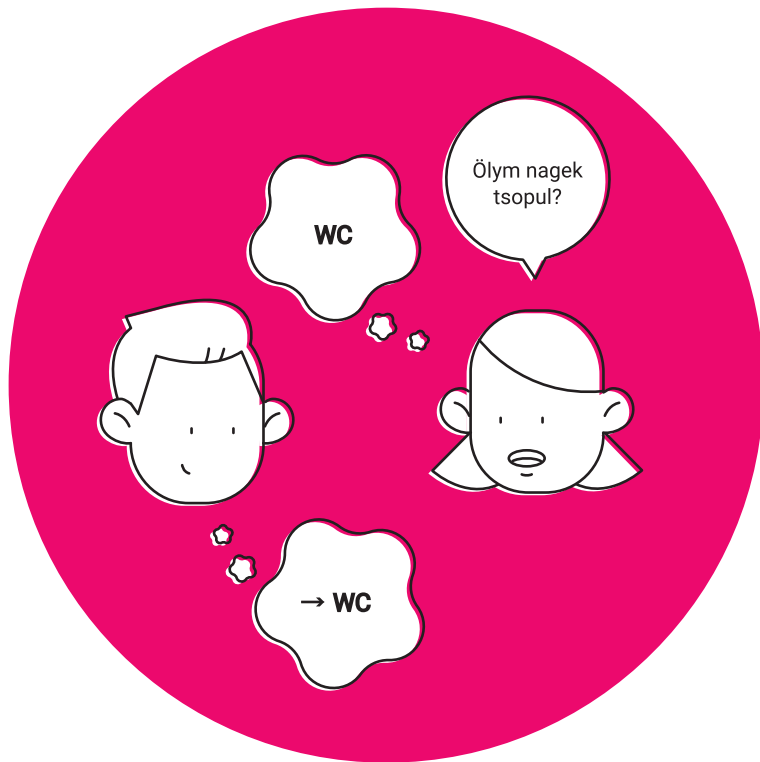
PAJE AALGÂN JÁ LOOPÂN

Taan tavlustuv puáhtá anneed išseen, ko aalgâvvetted uđđâ fáadá kiedâvuššâm. Juuhlijn (korttâ 5) njálmálávt kiedâvuššum fáadáid puáhtá jienâlmittid tain kirjâlijn hárjuttâssáin. Tavlustâhân lii älkkee maccâđ maajeeld, ko munedum fáddá kiedâvuššoo.

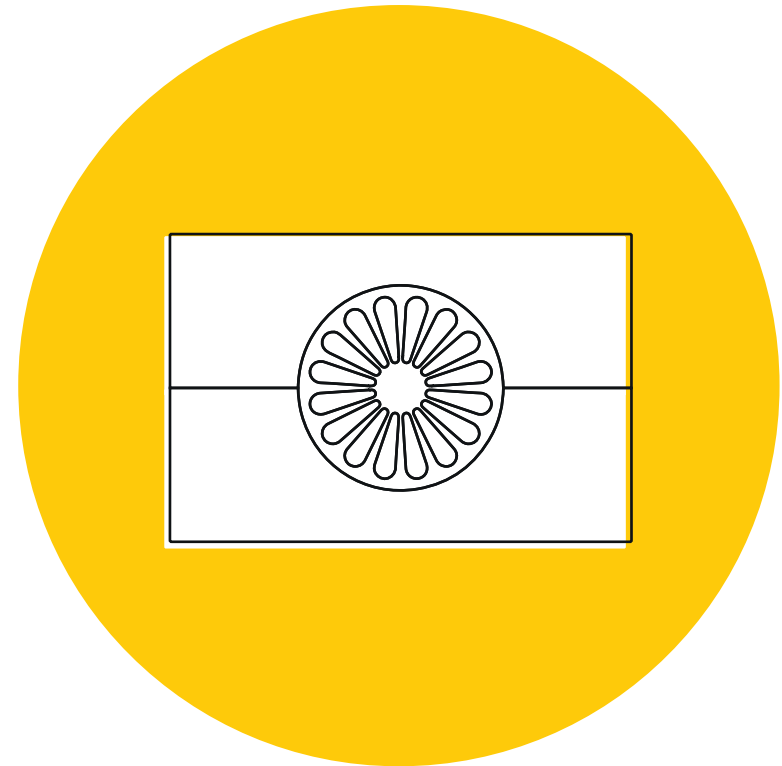
UĐĐÂ KIELÂ

Jyehid luoka uccâjuávhoiid já jyehi juávkku ráhtá jieijâs kielâ, mii ij lah mihheen olmâ sarnum kielâid. Juávjuh kovvejeh video tiileest, mast kielâ kiávttoo. Videost mottoom puáhtá ovdâmerkkân kojâdid kost hiivsig kávnoo já nubbe rávvee olmâ sajan. Loopâst keččâd videoid luokkain já smiettâđ, mii kielâkevttimtiileest tábáhtui. Mast puáhtá kiäčudid, mii tiileest tábáhtuvá, veikâ ij addiigin kielâ?

ROMANIJ AALMUGPEIVI LII 8.4.

Uápásmid juávhuinâd romanikulttuurân ovdâmerkkân räppij, animaatioi tâi kielâ peht.

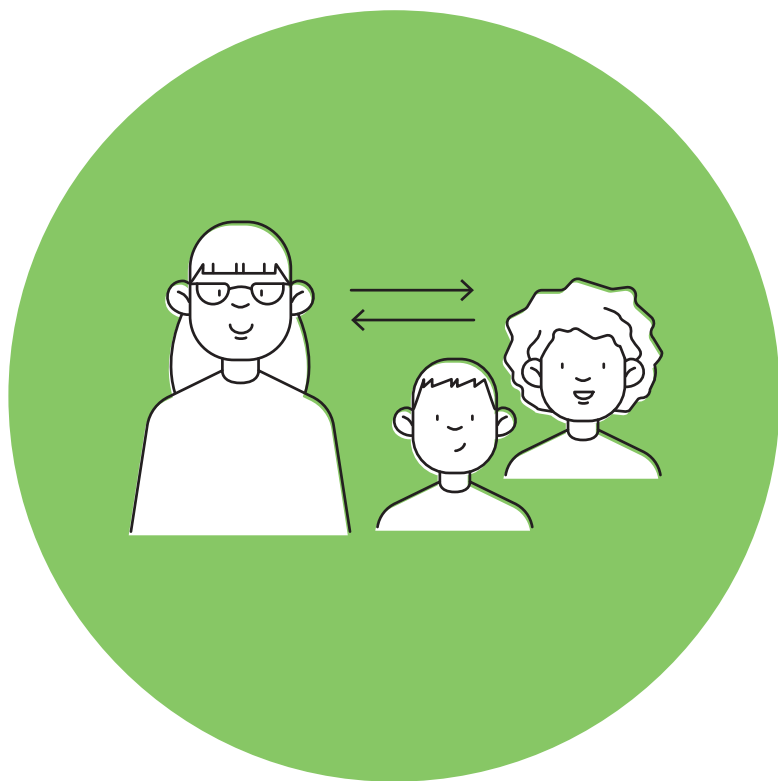

Tiettih-uv, ete romanij liipu čuovjis ivne kovvee alme sehe vuoiñâlijd áárvuid já ruánáá vist eennâm sehe eennâmlijd áárvuid?

VUÁRULUVÂI MÁTTÁÁTTEM

31

Valjid pitá máttááttállámnáál. Máttáátteijee pargo lii čäittid, maht vuossámuš pittá máttááttuvvoo eres juávhu jesánáid. Pittáástoccoo tehálumos uási, tahhojeh koččámušah já suáhuduvvoo kuávdaš tiätu. Čuávuvááh pitáh juáhhojeh juávheid máttáátemnáál. Aalgást máttáátteijee já juávhu máttáátteh vuáruluvâi jyehi nube pitá, mutâ majeláá máttáátteijee máttát algáttempitá já juávhu máttáátteh loopâid pittáid.

DIVED

buokál gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

KEČČÂÐ SEEVIMKIELÂLIJD UÐÐÂSIJD

32

Maid oppâvetted seevimkielâst čuávumáin uđđâsijd?

DIVED

buokál gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

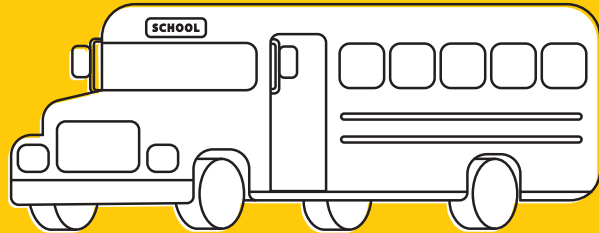
KuTiMat

ŠKOOVLÂI KULTTUUREH

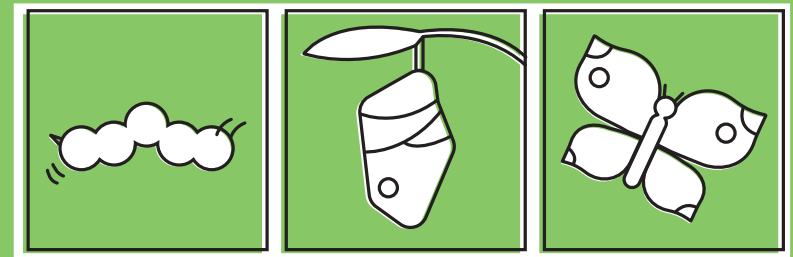
Škoovlâin láá ereslágán kulttuurlih vuáválâšvuodah eres riijkâin.

Ovdâmerkkân: Láá-uv škoovlâst koskâtiijmeh? Kuás luámuh láá? Mon kuheh láá škovlâpeeivih? Kevttih-uv škovlâkáárvuid? Kevttih-uv olgokammuid siste? Maht sárnuh máttááttejei? Mon ennuv škoovlâin adeleh liävsuid? Čielgâdid, maggaar vuáválâšvuodah škoovlâin láá eres riijkâin já savâstállâđ tain. Jis haalijdvetted, pyehtivetted toollâđ oovtâ škovlâpeeivi monni nubere riijkâ kulttuurlij vuáválâšvuodâi miel.

RÁIĐUKOVE

Rähtid luhhum pittáást ráiđukove.

KIELÄ- JÄ KULTTUURPICCA

Smiettâđ juávhoin, maggaar digihárjuttâs halijdiččijd oovtâst rähtiđ, mii lohtuuččij kielân, kulttuurân tâi kuohtuid. Digiheiviittâsâid, -ohjelmijd tâi palvelusvuáđuid puáhtá ovtâstittiđ jieijâs mielâ mielđ, já hárjuttâsâst puáhtá kevttiđ kove, jienâ, video tâi teevstâ.

